

İTME VE ÇEKME TEORİSİNDEN HAREKETLE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YURT DIŞINDA EĞİTİM ALMA İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

UNIVERSITY STUDENTS' PERCEPTIONS ON STUDYING ABROAD BASED ON PUSH-PULL THEORY

Betül Bulut Şahin¹, Büşra Kulakoğlu²

ÖZ: Uluslararasılaşmanın yükseköğretimde giderek artmasıyla beraber, üniversite öğrencilerinin yurt dışında eğitim alma eğilimlerinde bir artış gözlemlenmektedir. Öğrenciler farklı üniversitelerde yeni bir akademik deneyim elde etmenin yanı sıra, farklı ülkelerdeki kültürleri deneyimleme, yabancı dil becerisi geliştirme, çok kültürlü ortamlarda yaşamayı öğrenme gibi amaçlarla yurt dışında eğitim almaktadır. Ancak, farklı bir ülkede eğitim alma deneyiminin, öğrencilere çeşitli zorluklar getirdiği de bilinmektedir. Bu noktadan hareketle, bu nitel araştırmada; üniversite öğrencilerini yurt dışında eğitim almaya iten ve çeken faktörler ile bu eğitimin olası zorlukları konusundaki algıları incelenmiştir. Bu kapsamda, Ankara'da bir devlet üniversitesinde eğitim gören 12 öğrenciyle, üniversite eğitimlerinin ilk haftalarında yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda çalışmaya katılan tüm öğrencilerin yurt dışında eğitim almakla ilgili görüşlerinin olumlu olduğunu, ancak uzun dönemli programlar yerine kısa dönemli programları tercih ettikleri görülmüştür. Fiziksel hareketliliği sanal hareketliliğe oranla daha fazla tercih eden öğrenciler, yurt dışı eğitimleri sonrası Türkiye'ye geri dönmek istediklerini ifade etmiştir. Ayrıca, öğrenciler yurt dışında eğitim almakla ilgili onları kaygılandıran çeşitli akademik, ekonomik, politik ve sosyo-kültürel zorluklar ifade etmişlerdir. Son olarak, öğrencileri yurt dışında eğitim almaya çeken yurt dışı kaynaklı faktörlerin; Türkiye'deki eğitim ile ilgili olan iten faktörlerden daha belirgin olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar sözcükler: yükseköğretimde uluslararasılaşma, yurt dışında eğitim, itme-çekme teorisi

ABSTRACT: With the expansion of internationalization in higher education, there has been an increase in the tendency of university students to study abroad. Students study abroad to learn about cultures in different countries, develop foreign language skills, and learn to live in multicultural environments as well as gaining a new academic experience in different universities. However, it is also known that the experience of studying in a different country brings various challenges to students. From this point of view, this qualitative study examined the factors that push and pull university students to study abroad and their perceptions about the possible challenges of this education. In this context, semi-structured interviews were conducted with 12 students studying at a state university in Ankara, Türkiye during the first weeks of their university education. As a result of the study, it was found that all students who participated in the study had positive views about studying abroad, but they preferred short-term programs rather than long-term programs. Students who preferred physical mobility more than virtual mobility stated that they would like to return to Türkiye after their education abroad. Moreover, students expressed various academic, economic, political and socio-cultural challenges that concern them about studying abroad. Finally, it was observed that the pulling factors to study abroad were more prominent than the push factors related to education in Türkiye.

Keywords: internationalization in higher education, studying abroad, push-pull theory

Bu makaleye atf vermek için:

Bulut-Sahin, B. ve Kulakoğlu, B. (2023). İtme ve çekme teorisinden hareketle üniversite öğrencilerinin yurt dışında eğitim alma ile ilgili görüşleri, *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(3), 1752-1771.

Cite this article as:

Bulut-Sahin, B. & Kulakoğlu, B. (2023). University students' perceptions on studying abroad based on push-pull theory. *Trakya Journal of Education*, 13(3), 1752-1771.

¹ Dr. Araş.Gör., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara/Türkiye, e-mail: sbetul@metu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9365-6863

² Araş. Gör., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara/Türkiye, e-mail: busraku@metu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7801-9049

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Internationalization of higher education has gained increasing importance for the national governments and higher education institutions. Although internationalization in universities is offered in various forms such as branch campuses, joint degree programs; student mobility is the most well-known form of internationalization. For this reason, revealing the factors that push and pull university students to this mobility and their expectations of difficulties will be beneficial in developing more effective mobility programs. The push-pull theory was used to understand the perceptions and expectations of first-year university students in their decisions to study abroad.

Method

This is a phenomenological qualitative exploratory study conducted with 12 university freshmen (four males, eight females) in the English Language Education department. The data of the study were collected in October 2022, at a state university in Ankara, through purposive sampling. The main research questions of the study are: “What are the perceptions and expectations of Turkish students on studying abroad?” and “What are the push-pull factors that affect the decision of studying abroad for Turkish students?”

Semi-structured interviews were conducted with the participants. While five of the participants graduated from private high schools, seven of them graduated from public schools. Participants defined themselves socio-economically in middle-upper ($n=1$), middle ($n=8$), lower-middle ($n=1$) and lower ($n=1$) class. Five of the students had the experience of visiting abroad, while seven students had never gone abroad before.

Findings

Perceptions of the participants about education and experience abroad

When the students were asked about the possibilities of studying abroad, it was seen that they were mostly aware of the Erasmus program ($n=10$), which shows its popularity in Türkiye. All of the participants stated that they would like to have the experience of studying abroad, to visit another country for academic purposes, and to go abroad especially for postgraduate education. However, most of the participants emphasized that they want to return to Türkiye after studying abroad. When the students were asked about the countries they would like to be abroad for education, they mostly preferred European countries, the United States and Canada. Finally, when the participants were asked to compare virtual mobility and physical mobility, the participants stated that that virtual mobility would not have the same effect as the physical one.

Factors Pushing to Study Abroad

The factors pushing people to study abroad are defined as the elements related to home countries of the students and lead them to a physical mobility for their higher education studies. As a result of the interviews, the reasons that push students to study abroad can be listed as follows:

- Students will not be able to adequately meet their personal development needs only when they receive education in Türkiye,
- Limited foreign language development while studying in Türkiye,
- Studying only in Türkiye is not enough to contribute to the future of the country,
- The education they will receive at universities in Türkiye is insufficient to reach wider and more qualified job opportunities,
- Studying only in Türkiye is insufficient for postgraduate applications abroad,
- Studying only in Türkiye does not provide sufficient economic returns after graduation.

Factors that Pull to Study Abroad

Students mentioned several pull factors in the host countries that are attractive for them. Some of these factors are being curious about the social, cultural and historical events of the country to be visited, the economic situation of that country provides an advantage to the person, and the importance of studying abroad in career planning.

Possible Challenges of Studying Abroad

Academic difficulties: The students are expected to have some academic challenges like different education system/program or language of instruction.

Economic difficulties: The possible economic difficulties that students may experience are generally discussed around the exchange rate differences, lack of savings to study abroad, compulsory expenditure items to be made in the destination country, and insufficient scholarship mechanisms.

Political difficulties: Possible political difficulties that the participants may experience are limited only to the visa processes.

Socio-cultural challenges: The participants talked about problems such as discrimination, racism and prejudice, communication problems with the foreigners and problems in adapting to the host culture.

Discussion and Conclusion

The studies investigating the push and pull factors for international mobility were mostly conducted with incoming international students. The number of studies conducted with outgoing students is quite low. However, this study was carried out with first-year university students before they had the experience of studying abroad.

In this study, students who have not yet had the experience of studying abroad were asked about possible problems they may experience while studying abroad, and it was observed that they expected to have difficulties in issues very similar to the findings in the literature. In other words, although the students are still at the stage of thinking and planning about studying abroad, it has been observed that their thoughts on the subject overlap a lot with the experiences of students who have studied abroad.

In terms of push and pull factors, the students expressed the pull factors that attract them abroad more clearly and in detail. However, the participants could not very clearly define the push factors that expressed their desire not to study in their own country. In other words, for the students participating in this study, pull factors emerged as a more important reason than push factors.

One of the other remarkable findings of the study is that although all of the students want to study abroad, the majority of them want to return to Türkiye instead of establishing a settled life there. In other words, they want to use the gains from their experience in academic or business life by returning to Türkiye in order to contribute to the development of the country.

Another significant result is the negative attitudes of students towards virtual mobility, which has become widespread especially during the COVID-19 period. All of the participants stated that if they were to receive education abroad, they would prefer it to be through physical mobility.

GİRİŞ

Yükseköğretimin uluslararasılaşması ülkelerin ve üniversitelerin gündemlerinde giderek artan bir önemle yer almaktadır. Üniversitelerde uluslararasılaşma, şube kampüsler, ortak derece programları gibi çok çeşitli formlarda sunulsa da öğrenci hareketliliği uluslararasılaşmanın en bilinen formudur. Her ne kadar öğrenci hareketliliği dünyadaki tüm üniversitelerde yaygın gibi görünse de kapsayıcı uluslararasılaşma çalışmalarında (De Wit ve Jones, 2018; Janebová ve Johnstone, 2020; Van Mol ve Perez-Encinas, 2022) belirtildiği gibi öğrenci hareketliliğinin tüm ülkeler ve üniversiteler için eşit derecede kapsayıcı olduğunu söylemek mümkün değildir. De Wit ve Jones (2018)'a göre dünyadaki yükseköğretim öğrenci nüfusunun %99'unun yurt dışında eğitim alma imkanı bulunmamaktadır. Bu nedenle, bölgesel ve uluslararası hibe programlarına rağmen, uluslararası hareketlilik elitist bir yapıda uygulanmakta (De Wit, 2020) ve yalnızca avantajlı bir grup öğrenci tarafından erişilebilmektedir. Bunun yanı sıra, Avrupa Birliği'nin yükseköğretim öğrencilerinin %10'unu hareketlilik programlarına katma hedefi de başarısız olmuştur (De Wit ve Altbach, 2021). Dolayısıyla, daha kapsayıcı bir yurt dışında eğitim alma hedefi için Erasmus hibe programlarının da yeterli olmadığı görülmektedir. Uluslararası öğrenci hareketliliğinin kapsayıcı olmayışının önündeki engelleri daha iyi anlayabilmek için, hareketliliğin ana aktörü olan öğrencilerin görüşlerini öğrenmek önemlidir. Bu nedenle, üniversite öğrencilerini bu hareketliliğe iten ve

çeken faktörler ile bu öğrencilerin fayda ve zorluk beklentilerini ortaya koymak, daha kapsayıcı hareketlilik programları geliştirmede faydalı olacaktır.

Her ne kadar kapsayıcılığı sorgulansa da tüm dünyada öğrenci hareketliliği rakamları giderek artmaktadır. İktisadi İş birliği ve Gelişme Teşkilatı (Organization for Economic Co-operation and Development [OECD]) (2021) verilerine göre uluslararası öğrenci hareketliliği son 20 yılda oldukça istikrarlı bir şekilde genişlemektedir. 2019 yılında, dünya çapında 6,1 milyon yükseköğretim öğrencisi, eğitim görmek için başka bir ülkeye gitmiştir ve bu sayı 2007'de gerçekleşen hareketlilik sayısının iki katından daha fazladır. Diğer bir deyişle, yükseköğretimdeki uluslararası öğrencilerin sayısı, 1998 ile 2019 yılları arasında, yılda ortalama %5,5 artmıştır. Dünyadaki bu gelişmelere paralel olarak, Türkiye'de de öğrenci hareketliliğine katılan öğrenci sayılarında artış gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra fiziksel hareketlilik olmadan gerçekleştirilen "sanal hareketlilik" de özellikle COVID-19 pandemi döneminde yaygınlaşmıştır. Sanal öğrenci hareketliliği, deneyimsel ya da kültürel bağlamlarda ve/veya acil durumlarda sınır ötesi ve/veya kurumlar arası akademik değişimi kolaylaştıran teknoloji odaklı bir hareketlilik biçimidir (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü; United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2022).

Bu çalışmada Türkiye'deki bir üniversitede eğitim gören öğrencilerin yurt dışında eğitim alma ile ilgili algıları, beklentileri ve onları iten-çeken faktörler araştırılmaktadır. Bu amaçla, makalenin ilk kısmında konu ile ilgili alanyazın özetlendikten sonra yöntem ve bulgular sunulmuş, ardından da sonuç ve tartışma bölümlerine yer verilmiştir.

İtme-Çekme Teorisi ve Uluslararası Öğrenci Hareketliliği

Bu araştırmanın kuramsal çerçevesi, uluslararası göç teorilerinden uyarlanan, itme-çekme teorisidir. Birçok akademisyen uluslararası öğrenci hareketliliğini analiz etmek için "itme-çekme" teorisini ve teoriyle ilintili terminolojiyi benimsemiştir (Li ve Bray, 2007; Lee, 2014; McMahan, 1992). Almeida (2020) yaptığı çalışmada itme-çekme teorisinin uluslararası öğrenci hareketliliği araştırmalarında sıklıkla kullanılan önemli bir kuramsal çerçeve olduğunu belirtmektedir.

İten faktörler öğrencinin uluslararası eğitim alma kararını başlatır ve öğrencinin kendi ülkesinde oluşur; çeken faktörleri ise gidilecek ülkede oluşur ve o ülkeyi uluslararası öğrenciler için nispeten cazip hale getirir (Mazzarol ve Soutar, 2002). Diğer bir deyişle, itici faktörler öğrencilerin kendi ülkelerindeki olumsuz koşullarla, çekici faktörler ise gidilen ülkedeki olumlu yanlarla ilişkilendirilmektedir (Altbach, 1998). Buna göre, itme-çekme teorisi ülke seçiminin arkasındaki dinamikleri sınıflandırmak ve yakalamak için oldukça açıklayıcı görünmektedir (Altbach, 1998; Chen ve Craig, 2006; Li ve Bray, 2007).

Alanyazında itme-çekme teorisi kullanılarak öğrenci hareketliliğini analiz eden çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaları giden öğrenciler ve gelen öğrencilerle yapılan çalışmalar olarak ayırmak mümkündür. Ancak, çalışmaların daha çok gelen öğrencilerle gerçekleştirildiği görülmektedir, diğer bir deyişle, giden öğrencilerle itme-çekme teorisi kullanılarak yapılandırılan fazla çalışma yapılmamıştır. Ayrıca, Lee ve Stewart (2022) tarafından da belirtildiği gibi itme-çekme teorilerinin kullanıldığı çalışmalar kısa dönemli hareketlilik gerçekleştiren değişim öğrencilerinden daha çok, uzun dönem hareketlilik gerçekleştiren derece öğrencileri ile yürütülmüştür.

İlk olarak, alanyazında uluslararası öğrencilerin yurt dışında eğitim alma rasyonellerinin itme-çekme teorisi kullanılarak analiz edildiği çalışmalardan bahsedilebilir. Örneğin, Chen (2017) Kanada'da öğrenim gören Çinli öğrencileri iten ve çeken faktörleri incelediği makalesinde öğrencilerin yurt dışına gitme kararlarında ve Kanada'yı seçmelerinde popüler söylemlerin hakim olduğunu ve kişisel olarak dil gelişimleri ve gelecek kariyerlerine olası olumlu etkileri nedeniyle Kanada'da eğitim görmek istedikleri sonucuna varmıştır. Bir diğer çalışma (Lee ve Stewart, 2022) Güney Kore'de öğrenim gören 611 uluslararası öğrenci ile yürütülmüştür. Öğrencilerin Güney Kore'yi seçmesinin temel nedenleri yeni kültürler deneyimleme ve bu kültürlerden yeni insanlarla tanışma olarak bulunmuştur. Eder ve diğerleri (2010), bir araştırmalarında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nden gelen öğrencileri iten ve çeken faktörleri incelemiştir. Öğrencileri iten faktörler kişisel gelişim, dil ve kariyer gelişiminin kendi ülkelerinde yetersizliği iken; çeken faktörler ABD'deki üniversitelerin kalitesi, coğrafi konumu ve ülkenin kültürü olmuştur. Maringe ve Carter (2007) tarafından yürütülen çalışmada Afrikalı öğrencilerin İngiltere'de eğitim alma sebepleri incelendiğinde ise bu öğrencileri iten faktörler kendi ülkelerindeki ekonomik sorunlar ve politik istikrarsızlık iken; çeken faktörler ise İngiliz yükseköğretim kurumlarının uluslararası tanınırlığı ve kalitesi, öğrenme ortamları, yarı-zamanlı çalışma imkanları, üniversitelere kolay başvuru süreci ve mezuniyet sonrası sağlanan olanaklar olarak belirtilmiştir. Wen ve Hu (2019) yaptıkları çalışmaya göre, Çin'deki yükseköğretim kurumlarının saygınlığı Çin'de eğitim gören öğrencileri çeken önemli bir faktörken; öğrenciler Çin kültürünü, karmaşık olması sebebiyle, onları ülkeye çeken bir etmen

olarak görmemektedirler. Buna benzer olarak, Gbollie ve Gong (2020), Afrikalı ve Asyalı öğrencilerin Çin'de eğitim alma sebeplerini araştıran çalışmalarında, Çin'deki burs olanakları, kolay vize alma seçenekleri ve kaliteli eğitim imkanlarının en önemli çekme faktörleri olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Bunun yanı sıra yurt dışında eğitim almaya giden öğrencilerin gitme sebeplerinin itme ve çekme teorisi ile açıklandığı çalışmalar da mevcuttur. Ancak, alanyazında giden öğrenciler ile yürütülen çalışmaların, gelen öğrencilerle yürütülen çalışmalardan daha az sayıda olduğu görülmektedir. Nghia (2019) Vietnamlı öğrencilerin yurt dışında eğitim alma motivasyonları ve gittikleri ülkelere göç etme eğilimleri ile ilgili bir araştırma yürütmüştür. Buna göre Vietnamlı öğrencileri yurt dışında eğitim almaya çeken temel faktörler uluslararası kariyer geliştirme, yabancı dil becerisini geliştirme ve uluslararası bir deneyim kazanma olarak ortaya çıkmaktadır. Bu öğrencileri iten faktörler ise Vietnam üniversitelerindeki eğitimin kalitesi ile ilgili çekinceler, Vietnam eğitim sisteminde iyi olamayan uygulamalar, Vietnam'da istediği programda okuma imkanının olmaması vb. olarak belirtilmiştir. Nafari ve diğerlerinin (2017) İran'daki öğrencilerin yurt dışında eğitim alma motivasyonunu inceleyen çalışmada ise İran'daki tutarlı olmayan ekonomik ve politik ortam, erkek öğrenciler için 21 aylık zorunlu askerlik gibi koşulların öğrencileri yurt dışında okumaya iten temel sebeplerden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca, Türkiye'de bulunan uluslararası öğrencilerle itme-çekme teorisi kullanılarak yürütülen çalışmalardan bahsedilebilir. Kondakci (2011) tarafından Türkiye'deki uluslararası öğrenciler ile gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre, uluslararası öğrencileri Türkiye'ye çeken temel faktörler Türkiye'ye özgü kültürel deneyim, akademik kalite ve pahalı olmayan yaşam koşullarıdır. Özoğlu ve diğerleri (2012) tarafından yine uluslararası öğrencilerle yürütülen bir çalışmaya göre, öğrencilerin kendilerini coğrafi, kültürel, tarihi, dini ve etnik bakımdan Türkiye'ye yakın hissetmeleri onları Türkiye'ye çeken faktörlerdir. Benzer şekilde, Kondakci vd. (2016) tarafından Türkiye'ye Balkanlardan gelen öğrencilerin araştırıldığı çalışmada, öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmelerinde sosyo-kültürel yakınlığın, akademik ve ekonomik gerekçelere göre daha ön planda olduğu bulunmuştur.

Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ile İlgili Faydalar ve Hareketliliğe Katılma Gerekçeleri

Öğrencilerin yurt dışında eğitim almak isteme gerekçeleri alanyazında çeşitli kaynaklarda incelenmiştir. Bahsedilen gerekçeler; bireysel, kurumsal veya ulusal aktörlerin uluslararasılaşmayı nasıl tanımladığını ve neden uluslararasılaşma faaliyetlerine katıldıklarını açıklamaya yardımcı olmaktadır. Brandenburg ve De Wit (2011), araştırmacıların, uluslararasılaşmanın araçları yerine, gerekçelere odaklanması gerektiğini belirtmektedir. Bir diğer deyişle, uluslararasılaşmaya katılan ana aktörler olan öğrencilerin bu faaliyete katılma gerekçelerini bilmek, programların geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu gerekçeler, Knight (1999) tarafından geliştirilmiş olan tipolojiye göre akademik, ekonomik, politik ve sosyo kültürel olarak sınıflandırılabilir.

İlk olarak öğrencilerin yurt dışında eğitim almak ile ilgili akademik gerekçeleri incelenmiştir. Günümüz politik ve ekonomik dünyasındaki gelişmelere paralel olarak, öğrencilerin hem kaliteli bir akademik eğitime sahip olması, hem de mezun olduktan sonra uluslararası hayata hazırlanabilmesi için uluslararası bir bakış açısına sahip olması gerekmektedir. Uluslararası etkinliklere katılan öğrenciler, uluslararasılaşma yoluyla kendi alanında farklı akademik bakış açılarını deneyimlemektedir. Bu nedenle üniversiteler, öğrencilerini bir dönem yurt dışına gönderme girişiminde bulunurlar ve bunu kendi üniversitesinde okumak kadar değerli kabul ederler (Teichler, 1996). Öğrenciler açısından bir diğer akademik gerekçe ise mezuniyet sonrası uluslararası hayata hazırlanmaktır ve bunun için uluslararası akademik beceriler oldukça önemli kabul edilmektedir. Murphy (2007), öğrencilerin başka bir ülkeye giderek, global bir eğitim programı ve yabancı dil geliştirme deneyimlerini oldukça faydalı olarak algıladıklarını belirtmektedir.

Ekonomik gerekçeler incelendiğinde uluslararası bir eğitimin, özellikle uzun vadede kariyere yapacağı öngörülen katkılar ve bunun ekonomik faydaları önemli bir gerekçedir. Bireylerin temel ekonomik güdülerinde arasında burslara erişim, uluslararası çalışmalardan elde edilen tahmini ekonomik getiriler ve istihdam beklentileri bulunmaktadır (Li ve Bray, 2007). Bilgi toplumuna yapılan vurgunun artması, öğrencilerin gelişmiş bir bilgi ve beceri tabanı oluşturmasını ve sürekli yükselmek için çalışmasını önemli kılmaktadır (Knight, 2006). Başka bir deyişle, bireyler için uluslararası becerilere sahip olmak, gelecekteki ekonomik kariyerleri için bir yatırım aracı olarak görülmektedir.

Politik gerekçeler ilk bakışta öne çıkmasa da öğrencilerin yurt dışında eğitim almayla ilgili verdikleri kararlarda önemli bir yeri olabilmektedir. Alanyazında daha çok ulusların ve kurumların politik gerekçeleri ile ilgili çalışmalar yürütülmüş (De Wit, 2002; Knight, 1999; Knight, 2004; Mızıkacı, 2005; Zgaga 2003), ancak bireylerin yurt dışında eğitim alma ile ilgili politik gerekçeleri konusunda anlamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Son olarak, bireylerin uluslararası eğitim almak için sosyo-kültürel gerekçeleri incelendiğinde yurt dışında bulunmanın getirdiği çok sayıda sosyo-kültürel faydadan bahsedilmektedir. Bireysel düzeyde, çok kültürlü bir deneyim yaşamak ve farklı kültürleri tanımak, bireylerin uluslararasılaşması için önemli bir motivasyondur. Öğrencilerin ve öğretim üyelerinin hareketliliği esas olarak çok kültürlü bir deneyim aracılığıyla bir sosyal öğrenme biçimi olarak görülür (De Wit, 2002). Örneğin Erasmus programına katılmış öğrenciler çeşitli kültürleri anlama ve karşılaştırmalı düşünme konusunda yeterliliklerinin arttığını hissederler (Teichler, 2012). Geleceğin mesleklerinin çok kültürlü bağlamlarda çalışmayı gerektireceği varsayıldığında (Papatsiba, 2005) kültürlerarası etkileşimde bulunabilmek ve çok kültürlü becerilere sahip olmak, öğrencilerin yurt dışında eğitim alması için önemli bir sosyo-kültürel gerekçedir.

Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ile İlgili Yaşanan Zorluklar

Öğrenci hareketliliğinin bireylere ve toplumlara olan katkılarına rağmen De Wit ve Altbach (2021)'e göre küresel düzeyde yaşanan ekonomik ve politik değişimler günümüzde uluslararasılaşmayı ve öğrenci hareketliliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Altbach ve De Wit (2018) bu olumsuz gelişmeleri; göçmen karşıtı ve milliyetçi politikalar, uluslararası öğrencilere karşı etik olmayan davranışlar ve yüksek harç ve vize ücretleri olarak belirtmektedir. Yapılan çalışmalar (Raby ve Zhang, 2022; Gabriels ve Benke-Asberg, 2020) pandemi sırasında uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunların daha derinleştiğini ve uluslararası öğrencilere karşı ayrımcılığın arttığını göstermektedir. Hari ve diğerlerinin (2021) de belirttiği gibi uluslararası öğrencilerin yaşadığı zorluklar pandemi ortamına özgü olmasa da; pandemiye engellemeye yönelik tedbirler nedeniyle, karşılaşılan zorlukların ciddiyetinin arttığı görülmüştür. Örnek vermek gerekirse, sınırlarda yaşanan kapanmalar en çok uluslararası öğrencileri etkilemiş ve eğitim kurumlarına ve kendi ülkelerine ulaşım imkanları kısıtlanmıştır.

Bu genel gelişmelerin yanı sıra, özellikle Avrupa kıtasında bilinen en yaygın değişim programı olan Erasmus programına katılan öğrencilerin de çeşitli sorunlar yaşadığı bilinmektedir. Erasmus programının uygulanmasına ilişkin yaşanan sorunlar ile ilgili yürütülen çalışmalar daha çok giden ve gelen öğrencilerin sorunlarına odaklanmaktadır. Giden öğrencilerin en yaygın sorunları, yurt dışında alınan kredilerin tanınmaması (Bracht vd., 2006; Souto-Otero vd., 2013; Souto-Otero ve McCoshan, 2006, Teichler, 2004), Erasmus hibesinin yetersizliği (Rivza ve Teichler, 2007; Souto-Otero vd., 2013; Souto-Otero ve McCoshan, 2006; Teichler, 2004), ayrılmadan önce yeterli dil ve kültürel hazırlık olanaklarının olmaması (Bracht vd., 2006), Erasmus süreçleri ile gelen bürokratik yük (Rivza ve Teichler, 2007) ve son olarak yurt dışında yaşam süreçleri ile ilgili hazırlık toplantılarının olmamasıdır (Teichler, 2004). Öte yandan, gelen öğrencilerin yaşadığı sorunlara bakıldığında; entegrasyon, uyum ve idari sorunlar (Bracht vd., 2006, Teichler, 2004), yabancı dilde sunulan derslerin yetersizliği (Bracht vd., 2006), barınma (Bracht vd., 2006; Souto-Otero ve McCoshan, 2006; Teichler, 2004), nicelik artışıyla akademik kalitede düşüş (Rivza ve Teichler, 2007), sunulan dersler hakkında yetersiz bilgi (Teichler, 2004) öne çıkan zorluklardır.

Türkiye’de Uluslararası Öğrenci Hareketliliği

Türkiye’deki üniversitelerde de uluslararasılaşma ve uluslararası öğrenci hareketliliği giderek artan bir önem kazanmaktadır. Türkiye yükseköğretiminin uluslararasılaşması sürecinde de öğrenci hareketliliği önemli rol oynamıştır. 2004 yılından itibaren dahil olunan Avrupa Eğitim ve Gençlik Programları ve özellikle de Erasmus programı, ülkemizdeki üniversitelere gelen uluslararası öğrenciler, uluslararası araştırma programlarına katılımda artış, yurt dışında eğitim alan öğretim üyelerinin sayısındaki artış ve uluslararası sıralamalara girme çabaları, Türk yükseköğretimde uluslararasılaşma bağlamında önemli gelişmelere sebep olmuştur.

Giden öğrenci hareketliliği incelendiğinde, kısa dönemli eğitim alma amacıyla öğrencilerin en çok Erasmus programını kullanarak hareketlilik gerçekleştirdiği görülmektedir. Avrupa Komisyonu (2020) verilerine göre, 2019-2020 akademik yılında 12.968 öğrenci öğrenim görmek üzere ve 2628 öğrenci staj yapmak üzere Erasmus programı kapsamında Avrupa’daki kurumlara gitmiştir. Aynı yıl için, Erasmus öğrenim programı kapsamında gelen öğrenci sayısı 3486 iken 915 öğrenci de staj yapmak için Türkiye’ye gelmiştir.

Bu çalışma Türkiye’de yapıldığından, Türkiye’nin ülkeye özgü durumunu ortaya çıkarmak için daha fazla analiz yapılmasına ihtiyaç vardır. Aba (2013)’nin da belirttiği gibi, Türkiye diğer Avrupa ülkelerine kıyasla farklı zorluklarla, farklı beklentilerle ve farklı deneyimlerle karşı karşıyadır. Buna benzer olarak, Bulut-Sahin ve Kondakci (2022) Türkiye’nin kendine özgü bir uluslararasılaşma deneyimi yaşadığını ve Erasmus programına katılan öğrencilerin deneyiminin diğer Avrupa ülkelerinde tecrübe edilenden farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin, Türkiye’den Avrupa’ya giden öğrenciler için en büyük zorluklardan biri vize problemyken, bu durum Avrupa ülkelerinden Erasmus programına katılan

diğer öğrenciler için geçerli değildir. Bunun yanı sıra, Erasmus kapsamında Türkiye'ye gelen öğrencilerin yaşadıkları zorluklar arasında; öğrenci ve hocalarda yabancı dil becerisi eksikliği, uluslararası kampüs yapılarının yetersizliği, üniversitelerde duyuruların ve yönlendirmelerin Türkçe yapılması, ulusal değerlerle inşa edilmiş müfredat bulunmaktadır (Bulut-Sahin ve Kondakci, 2022). Ayrıca, bu çalışma Avrupa'dan Türkiye'ye gelen Erasmus öğrencilerinin çoğunlukla Türk göçmen ailelerinin Avrupa'da eğitim gören çocuklarından oluştuğunu da ortaya koymuştur (Bulut-Sahin ve Kondakci, 2022).

Benzer şekilde, kurumsal düzeyde, Türk yükseköğretim kurumlarının Avrupa'daki benzerlerinden farklı deneyimleri vardır. Avrupa üniversiteleri 1987 yılında Erasmus programına katılmasına rağmen, Türkiye 17 yıl sonra, 2004 yılında programa dahil olmuştur. Türk üniversitelerinin öğrenci ve personel hareketliliğine ilk defa Erasmus programı ile başlamıştır. Bu nedenle, çoğu Türk kurumunun öğrenci ve personel hareketliliği konusunda Avrupalı kurumlara göre daha az deneyime sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Bunun yanı sıra Türk yükseköğretim sisteminin merkezi yapısından dolayı uluslararasılaşma da dahil olmak üzere yükseköğretimle ilgili birçok karar tek bir merkezden alınmaktadır. Bu nedenle, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından üretilen merkezi politikalar, üniversitelerin uluslararasılaşma süreçlerinde de yönlendirici olmaktadır. Özellikle, YÖK (2017) tarafından yayınlanan "Uluslararasılaşma Strateji Belgesi" 2018-2022 yılları için Türk yükseköğretimi ile ilgili ulusal bir vizyon belirlemiştir. Bu belgeye göre, Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma anlamında gelecek hedeflerinin, derece almak için gelen uluslararası öğrenci sayısını artırma üzerine odaklandığı ve kısa dönemli hareket programlarının ve giden öğrencilerin öne çıkmadığı söylenebilir.

Türkiye'de yurt dışı hareketliliği üzerine yapılan çalışmalar genellikle politika analizi, üniversite incelemeleri, Erasmus+ gibi hareketlilik programlarıyla Türkiye'ye gelen öğrencilerin Türkiye'yi seçme nedenleri gibi konular üzerinedir (Atay, 2022; Deniz, 2022; Oner, 2015; Özdemir, 2022). Ayrıca Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin Erasmus ya da yurt dışı hareketliliği deneyimleri veya görüşleri ile ilgili çalışmalar mevcuttur (Kılavuz ve Yelken, 2022). Alanyazında yer alan bu çalışmaların çoğunun Erasmus programına katılmış öğrenciler ve onların memnuniyeti üzerine kurgulandığı görülmektedir. Oysa bu araştırmada, üniversite öğrencilerine yurt dışında eğitim alma konusunda ile ilgili algıları, beklentileri ve onları iten-çeken faktörler araştırılmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu nitel keşfedici araştırma, 12 üniversite birinci sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada fenomenoloji araştırma yöntemi kullanılmıştır. Fenomenoloji kişilerin sosyal olarak inşa edilmiş algılarını ve deneyimlerini keşfetmek için kullanılan bir araştırma yöntemidir (Bogdan ve Biklen, 2007). Bu yöntem aynı zamanda, homojen bir grup katılımcının, bir olgu ya da olay üzerine ortaya koydukları düşünceleri, varsayımları ve davranışları inceler (Cresswell, 2013; Patton, 2002). Bununla birlikte fenomenoloji çalışmaları, katılımcıların aynı olgu hakkında benzer deneyimleri ya da görüşleri olup olmadığını ortaya çıkarmayı da amaçlamaktadır (Fraenkel vd., 2015). Bu çalışmada araştırılan iki temel araştırma sorusu vardır. Bu sorular "Türkiye'deki bir üniversitede eğitim gören öğrencilerin yurt dışında eğitim alma kararını etkileyen iten-çeken faktörler nelerdir?" ve "Türkiye'deki bir üniversitede eğitim gören öğrencilerin yurt dışında eğitim alma konusundaki algı ve beklentileri nelerdir?" şeklinde ifade edilebilir.

Çalışma Grubu/ Evren- Örneklem

Bu çalışmaya katılan üniversite birinci sınıf öğrencilerinin hepsi aynı bölümde okuyan kişilerden seçilmiştir. Örneklem İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu çalışmada bu bölüm öğrencilerinin seçilmiş olmasının sebebi, yurt dışında eğitim almak konusunda dili bariyer olarak görmeyen öğrencilerin yurt dışı eğitimi ile ilgili ne tür fırsat veya engeller tanımladığını anlamaya çalışmaktır.

Örneklem sekiz kadın öğrenci, dört erkek öğrenciden ($n=12$) oluşmaktadır. Katılımcılardan beşi özel liselerden mezunken, yedi kişi devlet lisesi mezunudur. Katılımcılar kendilerini sosyo ekonomik olarak orta-üst ($n=1$), orta ($n=8$), alt-orta ($n=1$) ve alt ($n=1$) olarak tanımlamışlardır. Katılımcılara yabancı dil becerileri sorulduğunda, öğrencilerin çoğunluğu ($n=10$) İngilizcenin yanında bir dil öğrenmekle ilgili çalışmalarda bulunduğunu belirtmiştir. Daha önce yurt dışına çıkma deneyimi olup olmadığı sorulan öğrencilerden beşi bu deneyime sahip olduğunu söylerken, yedi öğrenci daha önce hiç yurt dışına

çıkamıştır. Ayrıca, yurt dışına çıkanlardan ikisi hem eğitim hem gezi amacıyla yurt dışında bulunmuşken, üç kişi sadece turistik nedenlerle farklı ülkeleri ziyaret etmişlerdir.

Veri Toplama Aracı

Katılımcılarla, yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakat soruları yazarlar tarafından alanyazın incelemesi sonucunda oluşturulmuş, ayrıca yükseköğretimde uluslararasılaşma konusunda çalışmaları bulunan bir uzmandan mülakat soruları için görüş alınmıştır.

Mülakat soruları üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilere demografik sorular sorulmuştur. Bu sorular öğrencilerin cinsiyet, yaş, daha önce yurt dışına çıkılıp çıkılmadığı, bilinen yabancı diller, kendini sosyo-ekonomik olarak tanımlama (alt/orta/üst), mezun olunan lise tipi gibi genel soruları içermektedir. Bunun yanı sıra demografik sorular içerisinde, öğrencilerin yurt dışında eğitim alma ile ilgili algılarını ölçmek amacıyla sorulan yurt dışı eğitim olanaklarından ne kadar haberdar oldukları, eğitim almak istedikleri ülkeler, sanal hareketlilik hakkındaki görüşleri, yurt dışında eğitim almak ve/veya yaşamak konusundaki planları, yurt dışında eğitim almanın gelecek kariyerlerine olası etkileri gibi sorular da vardır.

Demografik soruların ardından, öğrencileri yurt dışında eğitim almaya iten ve çeken faktörler sorulmuştur. Bu bölümde öğrencilere “neden yurt dışında eğitim almak istedikleri” sorulmuştur. Bunun yanı sıra iten faktörleri anlamak için “Türkiye’de eğitim alırken deneyimleyemeyip, yurt dışında eğitim alarak ne elde edebileceklerini düşündükleri” sorusu da yöneltilmiştir. Çeken faktörleri ortaya çıkarmak için ise “gitmek istedikleri ülkedeki eğitimin onlara ne katacağını düşündükleri” sorusuna yer verilmiştir.

Son olarak ise, öğrencilere “Yurt dışında eğitim almanız durumunda yaşayabileceğiniz olası sorunlar ve zorluklar neler olabilir?” diye sorulmuştur. Öğrencilerin cevaplarını derinleştirmek adına bu bölümdeki soru akademik, ekonomik, politik ve sosyo-kültürel zorluklar olarak dört ayrı alt soru ile desteklenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın verisi Ekim 2022’de, Ankara’da bulunan bir devlet üniversitesinde, amaçlı örnekleme yöntemi ile toplanmıştır. Mülakatlar 20-30 dakika sürmüş ve katılımcıların izniyle kaydedilmiştir. Ardından veriler isimsiz hale getirilmiş ve her bir öğrenciye bir sayı verilerek analiz gerçekleştirilmiştir. Verileri analiz etmek için, açık kodlama ve sabit karşılaştırma yöntemleri (Merriam, 1998) kullanılmıştır. Araştırmada nitel veri analizi kullanılmış olup, analiz MAXQDA 2022 (VERBI Software, 2021) programında gerçekleştirilmiştir. Öncelikle görüşmelerde ortaya çıkan kodlar belirlenmiş; sonrasında, bu kodlardan, temalar oluşturulmuştur. Görüşmelerin veri analizi yapılırken, nitel çalışmalarda güvenilirlik ilkesinin önemi gözetilerek, uzman incelemesi yöntemi ile veri kodlaması bir yazar tarafından yapılmış, bir diğer yazar tarafından da geri bildirimde bulunulmuştur (Creswell, 2013).

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Etik kurul izni kapsamında; ODTÜ İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’ndan 21.10.2022 tarihli 0509-ODTÜİAEK-2022 sayılı belge alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmada elde edilen bulgular dört tema altında kategorize edilmiştir. Birinci temada katılımcıların genel olarak yurt dışında bir deneyim yaşamak ile ilgili bilgileri ve algıları ortaya konmuştur. İkinci ve üçüncü temada ise, çalışmanın teorik çerçevesi ile uyumlu olarak, öğrencileri yurt dışında eğitim almaya iten ve çeken faktörler sunulmaktadır. Son olarak, dördüncü temada öğrencilerin yurt dışında eğitim ile ilgili öngördükleri olası çekinceler ve zorluklara yer verilmiştir. Dördüncü temadaki zorluklar, Knight (1999) tarafından geliştirilen ve alanyazın kısmında bahsedilen “akademik, ekonomik, politik ve sosyo-kültürel” kategorileri kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1.

Özet bulgular

Bulgu 1: Katılımcıların yurt dışında eğitim ve yurt dışı deneyimi ile ilgili algıları	<ul style="list-style-type: none"> - Yurt dışında eğitim almayı mutlaka deneyimlemek isteme ancak ardından Türkiye’de yaşamaya devam etmeyi tercih etme - Lisans eğitimi için Türkiye’yi, lisansüstü eğitim için yurt dışını tercih etme - Yurt dışı eğitim için en iyi aracın Erasmus programı olarak bilinmesi - En çok tercih edilen ülkelerin Avrupa ülkeleri, ABD ve Kanada olması - Fiziksel hareketliliğin sanal hareketlilikten daha çok tercih edilmesi
Bulgu 2: Yurt dışında eğitim almaya iten faktörler	<ul style="list-style-type: none"> - Türkiye’de eğitim alırken kişisel gelişim ihtiyaçlarının ve farklı kültürleri tanıma isteklerinin yeterince karşılanmaması - Türkiye’de yabancı dil gelişiminin sınırlı olması - Türkiye’deki yükseköğretimin nitelikli iş ve eğitim imkanlarına ulaşmak için yeterli olmaması - Türkiye’deki eğitimin gelişmesine ve ülkenin geleceğine fayda sağlama
Bulgu 3: Yurt dışında eğitim almaya çeken faktörler	<ul style="list-style-type: none"> - Yurt dışında farklı bir sosyal ve kültürel yapıyı deneyimleme - Yurt dışında farklı kültürlerden insanlarla bir arada yaşama - Yurt dışında farklı akademik ortamları deneyimleme ve uluslararası öğretim üyelerinden eğitim alma
Bulgu 4: Yurt dışında eğitim almanın olası zorlukları	<p><i>Akademik zorluklar</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Farklı bir eğitim sistemi ve eğitim programı - Eğitim dili ve sınıf ortamında hiç Türkçe konuşamayacak olma <p><i>Ekonomik zorluklar</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Burs yetersizliği, döviz kuru farkları, yetersiz finansal birikim <p><i>Politik zorluklar</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Vize alma <p><i>Sosyo-kültürel zorluklar</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Sosyo-kültürel adaptasyon problemleri - Ayrımcılık, ırkçılık, önyargı ile karşılaşma - Farklı yaşam tarzlarına adapte olma

Katılımcıların Yurt Dışında Eğitim ve Yurt Dışı Deneyimi ile İlgili Algıları

Bu bölümdeki bulgular, öğrencilere yöneltilen ve yöntem bölümünde belirtilen demografik soruların cevaplarından oluşmaktadır. Bu nedenle bu bölümde öğrencilerin verdiği cevaplar sayısal olarak analiz edilmiş, diğer bulgularda olduğu gibi öğrenci cevaplarından alıntılara yer verilmemiştir.

Öğrencilerin yurt dışında eğitim almakla ilgili hangi imkanlardan haberdar oldukları sorulduğunda çoğunlukla Erasmus programından haberdar oldukları ($n=10$) görülmüştür. Bunun dışında, yurt dışında eğitim için üniversiteler özelinde yapılabilen başvurular ($n=4$), değişim programları ($n=4$), yurt dışında yüksek lisans ve doktora yapma ($n=4$), gönüllülük hizmetleri dolayısıyla yapılan seyahatler ($n=2$) ve Mevlana gibi ulusal değişim programları ($n=2$) bahsedilen diğer yurt dışı eğitim imkanlarıdır. Katılımcı öğrencilere, Türkiye’de buldukları üniversitede lisans eğitimi almak yerine yurt dışında lisans eğitimi almakla ilgili düşünceleri sorulduğunda çoğunluk bunu istediğini belirtirken ($n=8$), bir kişi bu konuda girişimde bulunduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların tümü yurt dışında eğitim alma deneyimini yaşamak, başka bir ülkeyi akademik amaçlarla ziyaret etmek ve özellikle lisansüstü eğitim almak için yurt dışına çıkmak istediklerini belirtmiştir. İki katılımcı, yurt dışında lisans eğitimi alma istekleri olduğunu ancak bölüm tercihlerinin öğretmenlikten daha farklı olacağını belirtmiştir. Bunun yanında katılımcıların üçü, yurt dışında uzun süreli yaşamak istediklerini belirtmiş ve gittikleri yerde bir işe girebileceklerini söylemiştir. Ancak çoğu katılımcı yurt dışında belli bir eğitim ya da iş deneyiminden sonra Türkiye’ye geri dönmek ve kazandıkları deneyimleri burada yapacakları işlerde kullanmak istediklerini vurgulamıştır.

Öğrencilere, eğitim amacıyla yurt dışında bulunmak istedikleri ülkeler sorulduğunda, öğrencilerin neredeyse hepsi Avrupa’da bir ülkede eğitim almayı tercih edebileceklerini belirtmiştir. Bunun dışında Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada en çok bahsedilen ikinci tercih olmuştur. Birer katılımcı Avusturya ya da Yeni Zelanda ve Uzakdoğu ülkelerinden birinde eğitim almak istediklerini söylemiştir. Son olarak katılımcılardan sanal hareketlilik ve fiziksel hareketlilik ile eğitim almayı karşılaştırmaları istendiğinde, sanal hareketlilik imkanlarının bir fırsat olabileceğini belirten katılımcılar, genel olarak ikisinin aynı etkiye sahip olamayacağını vurgulamışlardır. 2020 yılının başlarında başlayarak yaklaşık iki sene kadar

deneyimlediğimiz pandemi dönemi gibi beklenmedik durumlarda yani fiziksel hareketlilikten mahrum kalınan zamanlarda, sanal hareketliliğin tercih edilebileceğinden bahsetmişlerdir. Bununla birlikte, fiziksel hareketliliğin getirdiği sosyal, kültürel kazanımları sanal hareketlilikle kazanamayacaklarını ve bu nedenle fiziksel hareketliliği tercih edeceklerini belirtmişlerdir.

Yurt Dışında Eğitim Almaya İten Faktörler

Yurt dışında eğitim almakla ilgili kişileri iten faktörler, kişilerin kendi ülkesinden kaynaklanan ve fiziksel hareketliliği başlatan faktörler olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin kendi ülkelerinde algıladıkları olumsuz koşullar da iten faktörler kategorisinde değerlendirilmektedir. Yapılan mülakatlar sonucu öğrencileri yurt dışında eğitim almaya iten nedenler şu şekilde sıralanabilir:

- Öğrencilerin kişisel gelişim ihtiyaçlarını, yalnızca Türkiye’deki eğitim gördüklerinde yeterince karşılayamayacak olmaları,
- Türkiye’de eğitim alırken yabancı dil gelişiminin sınırlı olması,
- Yalnızca Türkiye’deki eğitim almanın, ülkenin geleceğine katkı sağlamak için yeterli olmaması,
- Türkiye’deki üniversitelerde alacakları eğitimin daha geniş ve nitelikli iş fırsatlarına ulaşmada yetersiz kalması,
- Yalnızca Türkiye’de eğitim almanın mezuniyet sonrası yurt dışı başvuruları için yetersiz olması,
- Yalnızca Türkiye’de eğitim almanın mezuniyet sonrası yeterli ekonomik getiri sağlamaması.

İlk olarak, kişisel gelişimi farkı boyutlarda ele alan öğrenciler, duygusal, politik ve sosyokültürel kazanımların, kendilerine katacaklarının öneminden bahsetmişlerdir. Katılımcılardan bazıları yurt dışında eğitim görmenin ufuk açıcı bir deneyim olduğunu söylerken bu konuyu bir katılımcı şu şekilde açıklamıştır:

Şimdi Türkiye’de ben çok kendi kültürümde, kendi içine kapanık bir insan olarak kalacağım ama yurt dışında eğitim aldığım zaman yurt dışını tanımış olacağım ve oradaki, o ülkedeki yaşam stillerine adapte olacağım. Aslında bir nebze kendi kabuğundan böyle dışarıya çıkıp dünyaya daha farklı açılardan bakabilmeyi sağlar diye düşünüyorum. (K2)

Buna benzer olarak, Katılımcı 10 “Bir perspektif genişlemesi yaşayacağımı düşünüyorum. Ülkemizde bizim deneyimleyemediğimiz ve bana çok şey katacak bazı hususlarda kendimi geliştireceğimi düşünüyorum.” diyerek düşüncesini ifade etmiştir. Bunlara ek olarak kişisel gelişim fırsatlarını ülke karşılaştırmaları üzerinden ortaya koyan Katılımcı 5, yurt dışı deneyiminin politik ve kültürel açılardan, özellikle özgürlük, demokrasi gibi olgular ile kurallar bağlamında sistem karşılaştırması yapmak için önemli olduğunu belirtmiştir ve bu karşılaştırmayı ancak yurt dışında eğitim almayı deneyimlese yapabileceğini vurgulamıştır. Bu durum bir başka katılımcı tarafından kişisel gelişimin, toplumsal hareketlere daha iyi yön verebileceğinden hareketle, “oradaki fikirler ... burada değişmelere yön verebilir, bu nedenle gidip görmemiz lazım” (K8) şeklinde açıklanmıştır.

Katılımcıların çoğunluğu yurt dışında eğitim aldıktan sonra Türkiye’ye geri döneceğini belirtirken, bir katılımcı ülkeye katkı sağlamak ve öğretmenlik mesleğini daha verimli şekilde yerine getirmek için yurt dışında eğitim almak istediğini şu şekilde dile getirmiştir:

Benim temel sebebim ama buradaki, Türkiye’deki eleştirdiğimiz eğitim sistemine ne kadar geliştirebilirim? ... O yüzden diğer iyi yerlerden görüp, örnek alıp; bizde ne kadar işleyebilir, biraz bunları araştırmak istiyorum ve buraya katmak istiyorum. Yani benim asıl temel sebebim ... bizim yetiştireceğimiz nesillerin işte bizim istediğimiz şekilde bir eğitim almasını istiyorum. Yani benim isteğim bu. O yüzden önceliğim bu. (K5)

Diğer bir deyişle, katılımcılar yurt dışında eğitim deneyimi almanın öğretmenlik meslek deneyimlerine de önemli katkısı olacağını belirtmiş ve yalnızca Türkiye’de eğitim alırlarsa bunun yeni örnekler görmenin önünde bir engel olacağını vurgulamışlardır. Bir başka öğrenci yurt dışında eğitim almış kişilerin ülkeye katkısını şu şekilde açıklamıştır:

Ülkemiz son zamanlarda bu küresel konularda iyice açılmaya başladı. ... Bu konuda da yurt dışında eğitim almış genç bireylerin ülkeye getirdiği, bu küreselleşme ve daha çok ortak sınırların kaldırılması ... [ile] toplumsal cinsiyet eşitliği [ve] bu tarz şeylerin ülkemizde uygulanmasının kolaylaştırılması yönünde olacak. Hak ve özgürlüklerin artışı gözlemlenebilir aynı şekilde. (K10)

Bu noktadan hareketle katılımcılar, yurt dışında eğitim almanın hem kendi kişisel gelişimlerine hem de döndükten sonra Türkiye'ye katkı sağlamasını öngörmektedir. Özellikle başka ülkelerde yaşayacakları sosyal ve toplumsal deneyimlerin de onlara sadece Türkiye'de eğitim almaktan daha fazla fayda sağlayacağı görüşü hakimdir.

Katılımcılar tarafından dile getirilen bir diğer iten faktör yurt dışında eğitim almanın daha geniş ve nitelikli iş fırsatlarına yol açmasıdır. Kimi katılımcılar, kariyer yolu olarak akademik bir çalışma hayatı tercih edeceğini dile getirirken yurt dışında eğitim almış olmanın bu konuda onlara avantaj sağlayacağını belirtmişlerdir. Bu nedenle, öncelikle lisans eğitimi sırasında Erasmus programına katılmak isteyen bir katılımcı şunları söylemiştir:

Akademi (ve akademisyenlik yapmakla) ile ilgilendiğim için, ... Erasmus programlarının Türkiye'de iyi bir üniversitede doktora yapmak için önemli olduğunu duymuştum benden daha tecrübeli öğrencilerden. Genel olarak aslında oradaki yaptığım çalışmalarla alabileceğim sertifikalarla doktora yapmak üzere oraya gitmek istiyorum. Asıl amacım bu diyebilirim. ... Erasmus gibi programlar, akademik alanda gösterilebilecek ... CV'ye (özgeçmişe) eklenebilecek avantaj bence akademik açıdan. (K4)

Bu konuda benzer bir diğer görüş ise "Ben üniversitede kalmak istiyorum. Akademisyen olmak istiyorum. Bana akademik olarak bir sürü iş imkanı ... sağlıyor" (K5) şeklindedir. Akademik iş imkanlarından bağımsız olarak sektörde sağlayacağı iş imkanları bakımından katılımcılar yurt dışında eğitim almış olmanın fark yaratacağından bahsetmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şöyledir:

Türkiye'ye döndüğüm zaman daha iyi iş olanakları sağlayabilir diye düşünüyorum. (K1)

Bence Türkiye şartlarında ... yurt dışında eğitim görenler çok daha önce alınıyor işe. Yüksek lisans bile bazen yeterli olamıyor, insanlardan çok daha farklı [yurt dışındaki eğitim kurumlarından alınmış] sertifikalar bekleniyor. O yüzden bir saygınlık var diye düşünüyorum. ... Türkiye'ye geri dönerse yurt dışında eğitim almış insanlara daha çok öncelik veriliyor iş konularında, hep çevremden gözlemlerim. (K12)

Sonuçta bu eğitimlerin hepsi belli. Bir CV'ye yansıdığı için kesinlikle farklı kapıları açacaktır. ... Ekonomik olarak belki kendi ülkeme döndüğüm zaman ya da farklı bir ülkeye gittiğim zaman oradaki diğer seninle aynı yerde çalışan insanların önüne geçmeni sağlayabilir. ... İşe alınma olasılığın bence daha yüksek oluyor. (K3)

Benim fikrime göre özellikle özel şirketler CV'yi çok araştırıyor ve o noktada özellikle de yurt dışı ilişkileri güçlü olan bir yerle çalışmak istiyorsak bu noktada yardımcı olacağını düşünüyorum. (K8)

Uzun vadede ele alacak olursak bu konuya CV'ye güzel bir getirisi olacağı için evet benim hayalimde. Güzel iş olanakları ve daha getirisi yüksek kariyer olasılıklarına yol açacaktır. Yurt dışında eğitim almak ve kişiyi diğer adaylar arasında bir adım öne çıkaracaktır. (K10)

Kariyere olan etkilerinin yanı sıra, yurt dışında eğitim almanın daha fazla fiziksel hareketlilik içinde olmaya da katkı sağlayacağını düşünen katılımcılar olmuştur. Bir katılımcı öncesinde daha zor girebileceği okullara girmekte ya da yeni bir bursu kazanmada yurt dışında daha önceden eğitim almış olmanın avantaj sağlayacağını söylerken (K3), bir diğer katılımcı "belki bulunduğum yerdeki işverenim yurt dışında eğitim gördüğüm için tekrar beni yurt dışına göndermek isteyebilir." (K8) şeklinde yorum yapmıştır.

Bunun yanında yurt dışında eğitim görmenin o ülkede konuşulan dili öğrenme açısından yararları olacağı pek çok katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bir katılımcı bu durumu, "diller konuşarak öğrenilir ve burada hani ne kadar bilen insanlarla konuşsak da o dille büyümüş insanlarla konuşmak daha farklı olabilir." (K6) şeklinde açıklarken, bir diğeri "Örnek veriyorum eğer Fransa'ya gidersem Fransızca öğrenirim ama burada oturursam kendimi geliştiremeyeceğim gibi hissediyorum." (K12) yorumunu yapmıştır.

Öğrencileri yurt dışında eğitim almaya iten faktörlerden bir diğeri akademik anlamda farklı bakış açıları görme ve yeni bağlantılar oluşturma fırsatıdır. Öğrencilerin, yurt dışında eğitim almanın sağlayacağı akademik fayda ile ilgili kendi ifadeleri şu şekildedir:

Dünya çagındaki farklı farklı akademisyenlerden eğitim aldığım için ... işe girdiğim zaman daha faydalı olabilir, ... daha farklı bakış açılarıyla eğitim alırım. (K2)

Farklı hocalarla birebir etkileşime geçmek, bir ülkedeki eğitim sistemini tanımak, evrensel yaklaşmak açısından etkilidir bence. (K3)

Bilimsel araştırmalar konusunda büyük kapılara anahtar olacağını düşünüyorum. (K10)

Son olarak, yurt dışı eğitiminin ekonomik getirileri itici bir başka faktördür. Kimi katılımcı bu durumun döviz kurlarının güncel durumu nedeniyle getirisi olacağından bahsederken (K2), genellikle yurt dışında eğitim almanın kariyere yapacağı katkılar nedeniyle ekonomik getirisi olacağı yorumu yapmıştır (K1, K4, K6, K8). Katılımcı 12, yurt dışında eğitim almanın her şartta ekonomik özgürlüğe katkı sağlayacağı görüşünü belirtmiştir. Bir diğer nokta ise eğitim alınan üniversitedeki akademisyenlerle kurulacak bağlantıların yeni akademik ağlara dahil olma ve iş olanaklarına imkan sağlamasıdır. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Sosyal ağ şayet kurulursa, özellikle de ülkeler arası, milletlerarası çok geniş bir ağ; bu konuda herkes birbirine hem bilgi anlamında yardımcı olabilir hem de iş anlamında proje, araştırma anlamında destek çıkabilir, arka çıkabilir. Bu Türkiye’de kalarak elde edebileceğim bir şey değil. (K9)

Yurt Dışında Eğitim Almaya Çeken Faktörler

Çeken faktörler genellikle gidilecek ülke etrafında şekillenir ve o ülkeyi cazip hale getiren unsurların kişi tarafından değerlendirilmesiyle oluşur. Bu etkenlerden bazıları gidilecek ülkenin sosyal, kültürel ve tarihsel olaylarının merak edilmesi, o ülkenin ekonomik durumunun kişiye avantaj sağlaması, kariyer planlamasında yurt dışı eğitiminin önemli olmasıdır. Bu çalışmanın ilgi çekici bulgularından biri katılımcıların yurt dışı eğitim ile ilgili algılarının genellikle çeken faktörlerle ilişkili olmasıdır.

İlk olarak katılımcılar bir ülkenin sosyal yapısı, kültürel değerleri, demografik yapısı veya tarihi nedeniyle ziyarete ve eğitim almaya değer bulabileceklerini belirtmişlerdir. Örneğin, bir katılımcı bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

Fransa gibi bir ülkeye gidersem Fransız İhtilali tarihte çok önemli bir olay, bir çağ başlatan, demokrasiyle alakalı bir olay. Bu tür olayların yaşandığı yerlerin ana vatanına gitmiş olurum. ... bilgi dağarcığımda gelişim olur, bence politik açıdan da farklı bakış açıları kazanabilirim. (K4)

Açıkçası gittiğim ülkenin mesela ben olabildiğince gezmeyi isterim. Çünkü kendi ülkemde bir kültürel cennet, zenginliklerle dolu ve gideceğim ülkede kendine ait zenginliklerle dolu; tarihi, arkeolojisi, kendi dili... Ve bunu keşfetmek de biraz kişide bitiyor. Gidip kendin görmek, gezmek, o insanlarla konuşmak, sormak çok şey katabilir insana. Çünkü tarih kitaplarından psikoloji, sosyoloji kitaplarından okumak değil de kendi gözümle görmek. Bence çok farklı bir deneyim olur. (K9)

Bazı katılımcılar ise eğitim almak istediği ülkede sadece akademik eğitim almayacağına vurgu yaparak, orada o ülkenin yaşam şartlarını öğrenmelerinin yanı sıra, farklı kültürlerden farklı insanlarla da sosyo-kültürel etkileşim içinde bulunacaklarını düşünmektedirler:

İngiltere'nin ülkedeki insanına hizmeti çok güzel işte hastaneleri olsun şeyler olsun, güzel hizmet veriyorlar bence o yüzden onlardan böyle gittiğim zaman orada okurken aynı zamanda düzeni öğrenebilirim. (K1)

Ben İtalya'da hani İtalya'ya gidince mesela orada birçok mülteci vardı. Onlarla etkileşime giriyorsun. Sadece İtalyanlarla değil, birçok ülkeden kişilerle tanışıyorsun. Onların kültürlerini tanıyorsun. Aslında bir noktada benzerliklerini keşfediyorsunuz. Aynı zamanda ne kadar farklı olduğunu görüyorsun. ... Bir ülkenin kültürüyle karşılaşıyorsun mesela ve merak etmeye başlıyorsun, onu araştırmaya başlıyorsun ... dünya insanı olmanın bir yönünü keşfediyorsun. (K8)

Çeken faktörlerden bir diğeri, yurt dışında eğitim görülecek ülkenin ekonomik durumunun kişilere avantaj sağlama olasılığıdır. Bu durum kimi katılımcılar tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

Ben yurt dışında öğrenciler için daha fazla çalışma imkanı olduğunu düşünüyorum. Öğrenciyken hem çalışıp hem öğrenciliği böyle aşırı yorulmadan ya da çok zorlanmadan bir arada yürütmek mümkün değil Türkiye’de ama yurt dışında -her ülke olmamak şartıyla- bu daha kolay. Yarı zamanlı çalışmayla ya da uzaktan bir iş yaparsın belki, bu parayla en azından günlük hayattaki ihtiyaçlarını karşılayabilirsin. (K11)

Avrupa’nın ... ekonomik şartlarını merak ediyorum, biraz o imkanlardan yararlanmak istiyorum. (K4)

Son olarak, öğrencileri yurt dışında eğitim görmeye çeken faktörlerden biri de yurt dışındaki akademisyenlerin deneyimlerinden faydalanmaktır.

Oradaki üniversitenin imkanları doğrultusunda yürütülmüş çalışmalar, yazılmış makaleler, oradaki hocalarla yürütülmüş ya da yürütülecek olan söyleşiler, kurulmuş laboratuvarlar ve bunların öğrencilere açık olması, öğrencilerle akademisyenlerin oradaki etkileşimi... Yani yurt dışındaki hocaların birikiminden faydalanmak farklı. ... Mesela Amerika’dan veya İngiltere’den hocaların kendi yaşadıkları, parçası oldukları, ülkenin getirdiği kendilerine has özellikleriyle birlikte eğitim almak, o bilgilere aslında farklı bir bakış açısı katması açısından önemli. (K9)

Diğer yandan, yurt dışında eğitim almanın alanında önemli kişilerle bağlantıya geçmek açısından bir basamak olacağını düşünen bir katılımcı “Bir alanda konu hakkında daha yetkin insanlarla tanışabilirim, bu da tabii ki yani bana ileriki dönemlerinde katkı sağlayacaktır.” (K11) diyerek görüşlerini ifade etmiştir.

Yurt Dışında Eğitim Almanın Olası Zorlukları

Bu bölümde yurt dışında eğitim almanın olası zorlukları hakkında katılımcı görüşlerine yer verilmiştir. Zorluklar, Knight (1999) tarafından alanyazına kazandırıldığı şekilde dört alt tema altında sunulmuştur. Bunlar, akademik, ekonomik, politik ve sosyo-kültürel zorluklardır.

Akademik Zorluklar

Katılımcıların yurt dışında eğitim görme sırasında karşılaştıkları olası zorluklar sorulduğunda, bu konudaki endişelerinin daha çok, eğitim alınacak yerdeki eğitim sistemi ya da eğitim programı veya dil ile ilgili sıkıntılar olduğu görülmüştür.

İlk olarak, sistemler arası farklılığın bir şekilde zorluk yaşatabileceğini söyleyen bir katılımcı “Akademik açıdan belki hani o ülke diline ve ... akademik anlamdaki işleyiş stiline adapte olamam, bu yüzden biraz zorlanabilirim.” (K1) derken, bir diğer katılımcı iki üniversite arasında “müfredat farklılığı” (K12) olabileceğinden bahsetmiştir. Bir başka katılımcı konuya biraz daha kurum kültüründe yaşanacak olası farklılıklar açısından bakarak “yurt dışındaki okulların kendi kültürü var sonuçta hani buna uymak belki zor gelebilir.” (K11) demiştir. Bu konuda detaylı bir gözlem ve analiz sunan bir diğer katılımcı şunları söylemiştir:

Özellikle İngiltere ya da ABD gibi ülkelerde eğitim sistemi bizimkinden çok farklı. Aynı yaşta olmamıza rağmen ve aynı eğitim statüsünde olmamıza rağmen çok farklı şeylere maruz kalıyor ve çok farklı statülerde oluyoruz. ... Hocalar da aynı şekilde çok farklı. ... Çünkü karşı taraf ondan bambaşka bir şey bekliyor ama kişi çok bambaşka bir şey sunacak. Bu konuda bazen iletişim kopuklukları ya da yanlış anlaşılmalara meydana gelebilir mesela. Yurt dışına çıkıldığında karşı tarafın beklentisi çünkü bambaşka olacak. (K9)

Akademik zorluklar konusunda sıkça dile getirilen durum ise anadili Türkçeden başka olan bir ülkede, o ülkenin dilinde ya da İngilizce eğitim görmekle ilgilidir. Bir katılımcı bu durumu “Ana dilini konuşmadığım insanlarla, yani ana dilinin aynı olmadığı insanlarla sınıfta etkileşime geçmek bence kesinlikle hani o dili ne kadar bilirsen bil daha zor oluyor. En azından benim için böyle.” (K3) şeklinde açıklamıştır. Bir sorunla karşılaştığında anadilinde bu sorunu çözmenin daha kolay olacağına değinen bir öğrenci şunu belirtmiştir:

Yabancı bir ülke, benim dilimi konuşan bir insan çok fazla yok, belki Türk öğrenci birkaç tane bulabilirsem. ... Hani o açıdan akademik manada beni zorlayabilir. Gerçi şu an derslerimiz İngilizce ama sonuç olarak öğretmenlerimizin çoğu Türk ve Türkçe bilen insanlar hani biz yine de Türkçe iletişimde bulunabiliyoruz. Orada pek öyle bir şansım olmayacak. Zorlayabilir elbette. Özellikle ben dinleme konusunda bazen zorluk çekebiliyorum yani 'listening'. Belki hani birkaç şeyi kaçırabilirim, akademik olarak beni o şekilde kötü anlamda etkileyebilir diye düşünüyorum. (K4)

Akademik zorluklar genel olarak iki alt tema etrafında toplanırken ekonomik zorluklar genellikle benzer bir yerden ele alınmıştır.

Ekonomik Zorluklar

Öğrencilerin yaşayabileceği olası ekonomik zorluklar, genel olarak, döviz kuru farkları ve birikim azlığının getireceği sorunlar etrafında tartışılmıştır. Bu konudaki endişelerini bir öğrenci, çalışması gerekebileceğini söyleyerek dile getirmiştir:

İnsanın hazırlıklı olması gerektiğini düşünüyorum. Hazırlıklı biri değilse çok daha zor olabilir. Hani hiç çalışmamıştır, çalışmayı bilmiyordur. ... Hem akademik açıdan hem ekonomik açıdan çok olumsuz olabilir, sadece çalışmak zorunda olmamız gerekirse ekonomik olarak bunun zorluğu olduğunu söyleyebilirim. (K5)

Buna benzer olarak Katılımcı 6, hem birikim gerektiğini hem de orada çalışmak gerektiğini dile getirerek “Şimdi Türkiye’den oraya gittiğimiz için tabii ki belli bir birikim lazım veya orada bir iş imkanı lazım. Eğer bunlar yolunda gitmezse, evet, zorluk çıkarabilir.” şekline konuşmuştur. Gidilecek ülkede yapılması gereken zorunlu harcama kalemlerinin de öğrenciler için zorluk olacağını belirten bir katılımcının bu konudaki açıklamaları oldukça detaylıdır:

Özellikle bir öğrenci için hele hele yurt dışında herhangi bir şekilde eğitim almayı yurt dışına çıkmayı düşünen bir öğrenci için çok sıkıntılı. Çünkü daha önce de dedim yurt dışında eğitim almak sadece o okula bir ücret yatırıp sonrasında o derslere gitmek değil bunun ulaşımı, barınması, yeme içmesi gibi birçok faktörü var ve bu faktörler mesela hasbelkader okul tarafından karşılanıyor olsa dahi işin maddi açıdan şey boyutu var. Gittiğinde mesela sadece ders değil, gezmek isteyeceğiniz zaman ondan sonra nereden neyi, nasıl yapacağını halletmek, aynı zamanda döviz işlemleri gibi karmaşık işlemler de mümkün. Çünkü oraya gittiğiniz zaman yeni bir telefon numarası, yeni bir banka hesabı gibi birçok faktör var ve bunların çoğu da sıkıcı iş, bir sürü dökümantasyon isteyen işler. (K9)

Tüm bunlardan ve burs desteği ile bile zorluk yaşayabileceğini söyleyen Katılımcı 3’ün de söylemlerinden, öğrencilerin olası bir yurt dışı eğitim fırsatı yakaladığında ekonomik konular üzerine fazlasıyla düşüneceği anlaşılmaktadır. Akademik ve ekonomik zorlukların yanında olası politik zorluklarla ilgili de konuşan katılımcılar genellikle aynı konuyla ilgili endişelerinden bahsetmişlerdir.

Politik zorluklar

Politik zorluklar konusunda katılımcılardan gelen yorumlar vize alma konusunda yaşanabilecek zorluklara odaklanmıştır. Vize sorununa değinen katılımcılardan biri bu konunun “stresli” olduğunu belirtmiştir (K1). Bunun yanı sıra aşağıdaki örneklerden de görüleceği üzere, öğrenciler vize alma konusunda oldukça tedirgin hissetmektedirler:

Yurt dışına gitmek istesem mesela vize almam gerekse çıkıp çıkmayacağını bilmiyorum. Çünkü mesela İngiltere turistik vize açısından bile hani banka hesabımda ciddi bir para olmasını bekliyor. Yani senin buraya gelip yerleşeceğini bilmem gerekiyor şeklinde bir tavırları var. (K5)

Vize almak biraz zor oluyor tabii ki. Ama hani arkamdaki arkamda üniversite varken, Erasmus programı gibi bir fırsat varken bunun hani soru bu sorunu en azından bu şekilde çözebilirim diye düşünüyorum. Ama alamayanlar var. (K4)

Politik zorlukların yanı sıra, olası sosyo-kültürel zorluklardan da bahseden katılımcılar bu konuda

politik zorluklar ile bazı yerlerde ortak, bazı yerlerde farklı sorunlardan bahsetmişlerdir.

Sosyo-kültürel Zorluklar

Sosyo-kültürel zorluklar, genellikle, gidilen ülkedeki sosyal yaşantıyı doğrudan etkileyecek durumları kastetmektedir. Bu konuda katılımcılar, ayrımcılık, ırkçılık ve önyargı gibi sorunlar ve buna bağlı olarak ortaya çıkabilecek iletişim problemleri ile kültüre adapte olmada yaşanabilecek olası sorunlardan bahsetmişlerdir. İlk olarak, bir katılımcı yurt dışında tek başına kalacak olmanın zorlukları olduğunu “artık üniversite sonrasında bağımsız olup tamamen yurt dışında yaşamak biraz açıkçası korkutucu geliyor.” (K4) şeklinde belirtmiştir.

“Akran zorbalığı ve önyargı problemi” ile karşılaşacağını düşünen bir katılımcı (K1) vardır. Bunun yanında, ırkçılık ve ayrımcılığa maruz kalıp, bu nedenle ekonomik zorluklar yaşayacağını düşünen (K2) veya iletişim problemleri yaşayacağını söyleyen (K12) katılımcılar olmuştur. Katılımcı 12, iletişim zorluklarını “Genel olarak ırkçılık çok fazla, Türklere karşı, özellikle Avrupa kısmında bir ırkçılık var. Bazı ülkeler, ülkeleri konusunda çok milliyetçi, dillerini konuşmuyorsan mesela Fransa, İtalya biraz ırkçılık yapabiliyorlar. [Bu yüzden] dil zorlar.” şeklinde açıklamıştır. ırkçılık yaşama olasılığı konusunda öngörülenin aksine deneyimler yaşama olasılığı olabileceğini bir katılımcı şu şekilde açıklamıştır:

... ırkçılığa maruz kalmak mesela. ... Bu konuda biraz da şans meselesi, gidilen yer önemli ve şey de diyemiyor insan ‘Ben Kanada'ya gidiyorum. Kanada çok nezih bir ülke, çok güzel bir ülke, benim başıma böyle bir sıkıntı gelmez.’ diyemiyorsunuz. Her an her yerde her şey olabilir çünkü insanlık hali nerede kiminle karşılaşacağınızı, bu insanın nasıl biri olacağını kestiremiyorsunuz. (K9)

Bir diğer katılımcı bu konuda haksızlıkla mücadele edecek olduğunu “Mesela bana ırkçılık yapar ya da yanımızdaki başka birine ırkçılık yaparsa ben buna sesimi çıkarırım ve hani sonu karakolda falan bitebilir. O da çok politik bir yana evrilebilir.” (K11) diyerek belirtmiştir. Genel olarak ayrımcılığa maruz kalma durumunun eğitim ortamını etkileyeceğinden endişelenen bir katılımcı “ayrımcılık aslında o konuda ... eğitim ortamında böyle bir şey olursa sorun çıkarabilir. Çünkü dışlanmak yani oraya eğitim için gitsem de arkadaş edinmek için gitsem de yani dışlanınca hiçbir şey yapasın gelmez.” (K6) demiştir.

Tüm bunların yanında, kültürel farklılıkların sosyal açıdan kişiyi zorlama ihtimali olduğunu belirten bazı katılımcılar, “yemekler” konusunda (K7) ya da kendi kültürüne alışmış olması nedeniyle oradaki yaşam tarzına adapte olma konusunda zorluk yaşayabileceğini (K10) belirtmişlerdir. Bu durumu başka bir katılımcı şu şekilde açıklamıştır:

İnsanların geldiği kültürüyle çok alakalı, bir şekilde ... rahatsız olabiliyorsun. Hani böyle şeyler olabilir. Eğer karşıdaki işte biraz da empati kuramıyorsa şey diyecek, ‘Ben çok normal bir şey yapıyorum, sorun yok. Sen neye alındın, sıkıldın’. Bu noktada belki hani bize hani normal gelen normal gelmeyebilir gibi bir iletişim içinde yaşayabiliriz. (K11)

Genelde insanların yurt dışına eğitim amaçlı gitmeye hevesli olduğunu ancak karşılaşabilecekleri zorlukları göz ardı ettiklerini belirten bir katılımcı düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Çok zorluk yaşayabileceği şeyler de var. Biraz böyle insan bunun için düşünmeli. Bence yapabilirim falan sonradan tabii illaki her zorluğa katlanmaya hani yaparsın ama. ... Kendimi oraya ait hissetmek ile de alakalı. ... Orada yaşamak gayet iyi ama tabii bir yandan şeyi de özlüyorsun. Hani aynı dili konuştuğun aynı kültüre sahip olduğun insanlarla falan etkileşime geçmeyi de özlüyorsun. Tabii aile faktörü falan da çok önemli. (K3)

Tüm bunlardan hareketle, bir katılımcı başka bir ülkeye gitmiş olmanın her şekilde zorluklar getireceğini ve bu konuda ütöpik bir tablo çizilemeyeceğini şu sözlerle anlatmıştır:

Açıkçası buna dair görüşlerim çok değişti son birkaç ayda, çünkü hiç böyle yürekten sonuna kadar istemiyor olsam da şey kafasındaydım ben de diğer akranlarım gibi mezun olalım da kaçalım çabasındayım ama artık öyle düşünmüyorum açıkçası. Çünkü fark ettim ki, orada da problem var. Orada da sorun var ve orada da benim istediğim gibi gitmeyecek ki her şey benim için. Hani ideal dünyam orada da yok. Bu yüzden hani olduğum yerde kalıp bir şeyler için çabalamayı düşünüyorum. (K11)

Sonuç olarak, yurt dışında eğitim almak katılımcıların olumlu bakış açısına sahip olduğu, aynı zamanda zorluklarının da farkında oldukları bir fiziksel hareketlilik eylemidir. Tüm bu sonuçlar, bir sonraki bölümde alanyazınla birlikte tartışılacaktır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye'deki bir üniversitede eğitim gören öğrencilerin yurt dışında eğitim alma ile ilgili algıları, beklentileri ve onları yurt dışında eğitim almaya iten-çeken faktörler araştırılmıştır. Yurt dışında eğitim görmenin giderek önem kazandığı bir dönemde, bu çalışma üniversite öğrencilerinin yurt dışında eğitim alma ile ilgili görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Özellikle Türkiye gibi beyin göçü veren ülkelerde bu tür çalışmaların yapılması, öğrencileri iten ve çeken faktörlerin ortaya konulması oldukça önemlidir.

Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir. Öncelikle, katılımcıların lisans eğitimi süresince ya da lisansüstü eğitim dolayısıyla yurt dışında eğitim almaya yaklaşımlarının olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Küreselleşmenin de etkisiyle “dünya görüşüne sahip olmak” ve “dünya insanı olmak” gibi kavramların daha da önem kazanmasıyla, öğrenciler özellikle de eğitim amacıyla yurt dışında bulunmanın onlara sosyal, kültürel, akademik ve ekonomik olarak çeşitli kazanımlar getirmesini beklemektedirler. Bunun yanında, öğrencileri yurt dışında eğitim almaya iten olası faktörler, yurt dışı deneyimi yaşayarak elde edilecek ve yalnızca Türkiye'de eğitim alarak ulaşılamayacak, sosyal ve ekonomik sermaye kazanımlarına odaklanmıştır. Bunlar; dil gelişimi, daha nitelikli iş fırsatları yaratma, ileride oluşacak yurt dışı deneyimlerine ulaşma ve daha farklı bir ekonomik getiri sağlamadır. Ayrıca, katılımcıları yurt dışında eğitim almaya çeken faktörlerde genellikle başka ülkelerin sosyal, kültürel ve tarihi zenginliklerine duyulan merak ve kariyer planlama ile ekonomik kazanımlarda yurt dışında eğitim almanın sağlayacağı avantajlardan bahsedilmiştir. Tüm olası avantajlarının yanında, öğrenciler çeşitli akademik, ekonomik, politik ve sosyo-kültürel zorluk ya da problemleri de detaylandırmışlardır. Bunlardan bazıları; eğitim sistemi farklılıklarının getireceği zorluklar, burs yetersizliği, vize problemi, ayrımcılığa uğrama olasılığı gibi zorluklardır.

Çalışmada öğrencilerin yurt dışı eğitim ile ilgili fırsatlardan haberdar olup olmadıkları sorulduğunda ise, öğrencilerin çoğunluğunun Erasmus programının sağladığı fırsatlardan detaylı bir şekilde haberdar olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle, henüz üniversiteye yeni başlamış bu öğrenciler, Erasmus programı hakkında bilgi sahibidir ve şimdiden Erasmus programına başvurmayı düşünmektedirler. Bu sonuç, Erasmus programının yükseköğretimdeki öğrenciler için bir marka değer olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra, katılımcılar kısa dönem eğitim alma programını, uzun dönemli yurt dışı eğitiminden daha fazla tercih etmektedirler.

Bu çalışmada elde edilen bir diğer bulgu yabancı dil becerilerinin geliştirilmesi ile ilgilidir. Araştırmada, İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nde okuyan öğrenciler örneklem olarak seçilmiştir. Bu öğrenciler okudukları bölümü kazanmak için yüksek bir yabancı dil notu bulunan, diğer bir deyişle İngilizce diline oldukça hakim olan öğrencilerdir. Öğrencilerin yabancı dil bilgi seviyesi yüksek olmasına rağmen, yine de yabancı dil hem iten hem de çeken bir faktör olarak bulgularda yer almıştır. İten faktör olarak, öğrenciler Türkiye'de eğitim almanın yabancı dile maruz kalma için daha az fırsat sunduğundan bahsederken; çeken faktör olarak da ikinci veya üçüncü yabancı dilin öğrenilebilmesi için yurt dışında eğitim almanın önemli bir fırsat olduğundan bahsedilmiştir.

Alanyazında yurt dışında eğitim deneyimi yaşamış öğrencilerle yapılan çalışmalar incelendiğinde (Bracht vd., 2006; Teichler, 2004; Souto-Otero ve McCoshan, 2006), uluslararası öğrencilerin çeşitli akademik, ekonomik, politik ve sosyo-kültürel zorluklarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu çalışmada, henüz yurt dışında eğitim alma tecrübesi yaşamamış öğrencilere, yurt dışında eğitim alırken yaşayabilecekleri olası sorunlar sorulmuş ve alanyazında bulunan bulgulara çok benzer konularda zorluk yaşamayı bekledikleri gözlemlenmiştir. Diğer bir deyişle, öğrencilerin düşüncelerinin, yurt dışında eğitim alma ile ilgili henüz düşünme ve izleme aşamasında olmalarına rağmen, yurt dışında eğitim almış öğrencilerin deneyimleriyle fazlaca örtüştüğü gözlemlenmiştir. Ortaya çıkan bir diğer sonuç ise, katılımcıların yurt dışı eğitimiyle ilgili yaşayabilecekleri olası politik zorlukların sadece vize süreciyle sınırlı kalması; ve akademik, ekonomik ve sosyo-kültürel zorlukların daha belirgin olmasıdır. Doyle ve diğerleri (2010) öğrencilerin yurt dışı eğitim ile ilgili bilgilendirme süreçlerinin iyileştirilmesinin ve farkındalıklarının artırılmasının bu öngörülen zorlukları yaşamayı azaltabileceğini ifade etmişlerdir.

Ayrıca, bu çalışmanın sonuçları, alanyazında bulunan diğer iten-çeken faktörleri bulan çalışmalarla (Chen, 2017; Eder vd., 2010; Maringe ve Carter, 2007) karşılaştırıldığında; bu çalışmalarla uyumlu sonuçlar elde edildiği gözlemlenmektedir. Bir diğer önemli bulgu, öğrencilerin iten ve çeken faktörlerle

ilgili ifadeleridir. Çalışma sonucunda öğrencilerin onları yurt dışında çeken faktörleri daha açıklıkla ve detaylı olarak ifade ettiği görülmektedir. Oysa, katılımcılar, kendi ülkelerinde eğitim almama isteklerini ifade eden iten faktörleri çok açıklıkla ifade etmemişlerdir. Diğer bir deyişle, bu çalışmaya katılan öğrenciler için çeken faktörler, iten faktörlerden daha önemli bir sebep olarak ortaya çıkmıştır. Yazarlara göre bulguların bu şekilde ortaya çıkmasının çeşitli sebepleri olabilir. Örneğin, öğrenciler henüz birinci sınıf öğrencisi olduğu için Türkiye’de yükseköğretim eğitimi ile ilgili deneyimleri yeterli olmayabilir. Bunun yanı sıra, her ne kadar öğrencilerden hiçbiri daha önce yurt dışında eğitim almamış olsa da, hem kendi aile ve arkadaş çevrelerinden hem de internet ve sosyal medya üzerinden yurt dışında eğitim almak ile ilgili olumlu söylemlere maruz kalmış olabilirler.

Çalışmanın diğer dikkate değer bulgularından bir tanesi, öğrencilerin tamamının yurt dışında eğitim almak istemelerine rağmen çoğunluğunun orada yerleşik hayat kurmak yerine Türkiye’ye geri dönmek istemesidir. Başka bir ifadeyle, yaşayacakları deneyimden elde edecekleri kazanımları, ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla, Türkiye’ye dönerek akademik hayatta ya da iş yaşamında kullanmak istemektedirler. Türkiye’nin sıkça beyin göçü verdiği bu zamanlarda, katılımcıların yurt dışı eğitim deneyimlerinden sonra buraya geri dönmek istemeleri önemli bir bulgudur. Bunun yanı sıra, yurt dışında eğitim almak için gitmek istedikleri ülkeler açık uçlu bir soru olarak sorulduğunda, öğrencilerin çoğunluğunun Batı ülkelerinde eğitim almayı tercih ettiği görülmüştür. Bu sonuç ise, tüm dünyada uluslararası öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu ülkelerin, henüz yurt dışına gitmemiş öğrenciler tarafından bilindiği ve hatta tercih edildiği göstermektedir.

Bir diğer dikkat çeken sonuç ise, öğrencilerin özellikle COVID-19 pandemisi döneminde yaygınlaşan sanal hareketliliğe karşı olumsuz tutumlarıdır. Katılımcıların tamamı eğer yurt dışında eğitim alacaklarsa bunun mutlaka fiziksel hareketlilik yoluyla olmasını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgular, alanyazında (Dong ve Ishige, 2022; Schüller ve Bulut-Sahin, 2022; López-Duarte vd., 2022) sanal hareketliliğin özellikle öğrencilerin sosyo-kültürel faydalardan yararlanmasının kısıtlılığı ile ilgili çalışmalarla örtüşmektedir.

Alanyazın kısmında da belirtildiği üzere, Türkiye’de ve dünyada uluslararası hareketlilik için öğrencileri iten ve çeken faktörlerin araştırıldığı çalışmalar, çoğunlukla gelen uluslararası öğrencilerle yürütülmüştür. Giden öğrencilerle yürütülen çalışmaların sayısı oldukça azdır (örnek: Nghia, 2019). Bu durum, yükseköğretimde uluslararasılaşmanın son yıllarda çoğunlukla gelen uluslararası öğrencilerle fazlaca ilişkilendirilmiş olması ile açıklanabilir. Diğer bir deyişle, araştırmacılar, kendi ülkelerine gelen uluslararası öğrencilerin yurt dışında eğitim alma rasyonelleri ile daha fazla ilgilenmiştir.

Yazarlara göre, beyin göçünün artması riskiyle karşı karşıya olan Türkiye gibi ülkelerde yurt dışına giden öğrencilerin rasyonellerini anlamaya çalışan çalışmaların artmasında fayda vardır. Özellikle öğrencileri yurt dışına iten faktörlerin değerlendirilmesi ve Türkiye’de sunulan yükseköğretimde bu yönlerin güçlendirilmesi oldukça önemlidir. Örneğin, öğrencilerin yurt dışında eğitim almak istemelerinin en önemli sebeplerinden bir tanesi, uluslararası akademik deneyime ve uluslararası akademisyenlere Türkiye’de eğitim alırken ulaşamayacak olmalarıdır. Yükseköğretim istatistiklerine (YÖK, 2023) bakıldığında, Türkiye’deki üniversitelerde uluslararası akademisyen sayısının oldukça az olduğu ve öğrencilerin eğitimleri sırasında uluslararası bir akademisyenden ders alma ihtimalinin düşük olduğu görülmektedir. Oysa, öğrencilere Türkiye üniversitelerinde alacakları eğitimde sunulacak uluslararası imkanların daha fazla olduğu fazla olması, onları yurt dışına iten faktörleri azaltmayı sağlayacaktır. Bu nedenle, “evde uluslararasılaşma” olgusunun Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarına entegre edilmesi için uygun politikaları geliştirmek oldukça önemlidir (Bulut-Sahin, 2022).

Bu çalışmanın en önemli sınırlılıklarından bir tanesi bu çalışma sadece 12 lisans birinci sınıf öğrencisi ile yürütülmesi ve dolayısıyla yeterince kapsayıcı olmamasıdır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, dil seviyeleri farklı olan öğrenciler dahil edilerek, yabancı dil seviyesinin yurt dışında eğitim alma sürecinde nasıl bir faktör olduğu ele alınabilir. Bu çalışmanın devamında çok daha fazla öğrencinin dahil edildiği nicel araştırmalar da yapılması iyi olacaktır. Son olarak, bu çalışma yurt dışında eğitim alma potansiyeli olan öğrencilerin görüşlerini içermektedir, bundan sonraki çalışmaların yurt dışında eğitim almak üzere seçilmiş veya eğitim almış öğrencilerle yürütülmesi de faydalı olabilir.

Çalışmanın bir diğer kısıtlılığı ise seçilen örneklemin sadece İngilizce Öğretmenliği öğrencilerini içermesidir. Bu öğrencilerin yüksek dil becerileri nedeniyle yurt dışı eğitime veya çok kültürlü yaşama karşı hazırbulunuşlukları yüksek olabilir, bu nedenle çalışmanın başka bölümleri içerecek şekilde tekrarlanması uygun olacaktır. Bunun yanı sıra, çalışmaya katılan İngilizce Öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen eğitimi ile ilgili verdikleri geri bildirim, öğretmen adaylarının kendilerini Türkiye dışında alacakları eğitim ile mesleki olarak geliştirmek istemeleri açısından önemlidir. Bu nedenle çalışmanın

Eğitim Fakóltesi'nde oğrenim gören diğer oğretmen adayları ile de yürütülmesi ve oğretmenlik eğitimde yurt dışı eğitim desteği ile ilgili görüşlerin alınması önemlidir.

KAYNAKÇA

- Aba, D. (2013). Internationalization of higher education and student mobility in Europe and the case of Turkey. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 42(2), 99.
- Almeida, J. (2020). *Understanding student mobility in Europe: An interdisciplinary approach* (1st ed.). Routledge. doi:10.4324/9781315098265
- Altbach, P. G. (1998). The university as center and periphery. Philip G. Altbach (Ed.). *Comparative higher education: Knowledge, the university and development* (s. 49-65). Hong Kong: Comparative Education Research Center, The University of Hong Kong.
- Altbach, P.G. ve De Wit, H. (2018). Are we facing a fundamental challenge to higher education internationalization? *International Higher Education*, 93, 2-4.
- Atay, F. (2022). Perceptions of in-service English language teachers involved in Erasmus exchange programs on culture and teacher identity. *International Journal of Educational Spectrum*. doi:10.47806/ijesacademic.1135674
- Avrupa Komisyonu (2020). Erasmus+ 2020 in numbers, Erasmus Country Factsheets: Turkey, https://ec.europa.eu/assets/eac/factsheets/factsheet-tr-2020_en.html (Erişim Tarihi:01/02/2023)
- Bogdan, R. ve Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education* (5th ed). Boston, MA: Allyn ve Bacon.
- Brandenburg, U. ve De Wit, H. (2011). The end of internationalization. *International Higher Education*, 62.
- Bulut Sahin, B. (2022). Internationalization at home: An alternative in post-pandemic times, *No Going Back: Exploring New Horizons in Global Education*, Barton Carlyle, pp.194-200.
- Bulut-Sahin, B. ve Kondakci, Y. (2022). Conflicting perspectives on the internationalization of higher education: Evidence from the Turkish case. *Journal of Studies in International Education*. doi:10.1177/10283153221126245
- Chen, C. H. ve Craig Z.(2006). Understanding Taiwanese students' decision-making factors regarding Australian international higher education. *International Journal of Educational Management* 20(2): 91-100.
- Chen, J. M. (2017). Three levels of push-pull dynamics among Chinese international students' decision to study abroad in the Canadian context. *Journal of International Students*, 7(1), 113-135.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Sage.
- Deniz, . (2022). Ođrencilere sunulan imkanlar ve fırsatlar açısından Türk yksekğretiminin değerlendirilmesi. *niversite Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 119-129. doi:10.32329/uad.991303
- De Wit, H. (2002). *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe: A historical, comparative and conceptual analysis*. Westport, CT: Greenwood.
- De Wit, H. (2020). The future of internationalization of higher education in challenging global contexts. *Educao Temtica Digital*, 22(3), p.538-545, doi: 10.20396/etd.v22i3.8659471
- De Wit, H. ve Altbach P.G. (2021) Internationalization in higher education: Global trends and recommendations for its future, *Policy Reviews in Higher Education*, 5(1), 28-46, doi: 10.1080/23322969.2020.1820898
- De Wit, H. ve Jones, E. (2018). Inclusive internationalization: Improving access and equity. *International Higher Education*, 94, 16-18. doi:10.6017/ihe.2018.0.10561
- Dong, Y. ve Ishige, A. (2022). Studying abroad from home: An exploration of international graduate students' perceptions and experiences of emergency remote teaching. *Education Sciences*, 12(2), 98
- Doyle, S., Gendall, P., Meyer, L. H., Hoek, J., Tait, C., McKenzie, L., ve Loorparg, A. (2010). An investigation of factors associated with student participation in study abroad. *Journal of Studies in International Education*, 14(5), 471-490. <https://doi.org/10.1177/1028315309336032>
- Eder, J., Smith, W. W. ve Pitts, R. E. (2010). Exploring factors influencing student study abroad destination choice. *Journal of Teaching in Travel ve Tourism*, 10(3), 232-250. doi:10.1080/15313220.2010.503534
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., ve Hyun, H. H. (2015). *How to design and evaluate research in education* (9. Bs.). McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages.
- Janebov, E. ve Johnstone, C.J. (2020). Mapping the dimensions of inclusive internationalization. Kommers, S. ve Bista, K. (Ed.), *Inequalities in study abroad and student mobility* (s.115-128). Routledge studies in Global Student Mobility, doi:10.4324/9780367855130

- Gabriels, W. ve Benke-Åberg, R. (2020). Student exchanges in times of crisis. *Europe: Erasmus Student Network AISBL*.
- Gbollie, C. ve Gong, S. (2020). Emerging destination mobility: Exploring African and Asian international students' push-pull factors and motivations to study in China. *International Journal of Educational Management*, 34(1), 18–34. doi:10.1108/IJEM-02-2019-0041
- Hari, A., Nardon, L. ve Zhang, H. (2021). A transnational lens into international student experiences of the COVID-19 pandemic. *Global Networks*.
- Kılavuz, F. ve Yelken, T. Y. (2022). Öğretmen adaylarının yurt dışı hareketlilik hakkındaki görüşleri. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 174-181.
- Knight, J. (1999). Issues and trends in internationalization: A comparative perspective. In *New world of knowledge: Canadian universities and globalization*. IDRC, Ottawa, ON, CA.
- Knight, J. (2004). Internationalization remodeled: Definition, approaches and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8 (5), 5-31.
- Kondakci, Y. (2011). Student mobility reviewed: Attraction and satisfaction of international students in Turkey. *Higher Education* 62, 573–592 . doi:10.1007/s10734-011-9406-2
- Kondakci, Y., Caliskan, O., Bulut-Sahin, B., Yilik, M. A. ve Demir, C. E. (2016). Regional internationalization in higher education between Turkey and the Balkans. *Bilig*, 78, 287–303.
- Lee, C.F. (2014). An investigation of factors determining the study abroad destination choice: A case study of Taiwan. *Journal of Studies in International Education* 18(4), 1-20.
- Lee, K. ve Stewart, W. H. (2022). Destination, experience, social network, and institution: Exploring four academic exchange pull factor dimensions at a university in the Republic of Korea. *Journal of International Students*, 12(4).
- Li, M. ve Bray, M. (2007). Cross-border flow of students for higher education: Push-pull factors and motivations of mainland Chinese students in Hong Kong and Macau. *Higher Education*, 53, 791-818.
- López-Duarte, C., Maley, J. F. ve Vidal-Suárez, M. M. (2022). International mobility in higher education: Students' attitude to international credit virtual mobility programs. *European Journal of Higher Education*, 1-20.
- Maringe, F. ve Carter, S. (2007). International students' motivations for studying in UK HE: Insights into the choice and decision making of African students. *International Journal of Educational Management*, 21(6), 459–475. doi:10.1108/09513540710780000
- Mazzarol, T. ve Soutar, G. N. (2002). "Push-pull" factors influencing international student destination choice. *International Journal of Educational Management*, 16(2), 82–90. doi:10.1108/09513540210418403
- McMahon, M. E. (1992). Higher education in a world market: An historical look at the global context of international study. *Higher Education* 24: 465-482.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mizikaci, F. (2005). Prospects for European integration: Turkish higher education. *Higher Education in Europe*, 30(1), 67-79.
- Murphy, M. (2007). Experiences in the internationalization of education: Strategies to promote equality of opportunity at Monterrey Tech. *Higher Education*, 167-208.
- Nafari, J., Arab, A., ve Ghaffari, S. (2017). Through the looking glass: Analysis of factors influencing Iranian student's study abroad motivations and destination choice. *SAGE Open*, 7(2). <https://doi.org/10.1177/2158244017716711>
- Nghia, T. L. H. (2019). Motivations for studying abroad and immigration intentions: The case of Vietnamese students. *Journal of International Students*, 9, 758–776. doi:10.32674/jis.v0i0.731
- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). (2021). *Education at a glance 2021: Chapter B: Access to education, participation and progression*. https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterB.pdf. (Erişim Tarihi:01/02/2023)
- Oner, S. (2015). The 'Erasmus generation' and Turkey: The effect of the Erasmus Programme on perceptions about Turkey and its EU membership bid. *Epiphany*, 8(3), 107. doi:10.21533/epiphany.v8i3.183
- Özoğlu, M., Gür, B. S. ve Coşkun, İ. (2012). *Küresel eğilimler ışığında Türkiye'de uluslararası öğrenciler*. Ankara: SETA

- Özdemir, B. (2022). Türkiye üniversitelerinde uygulanan uluslararası değişim programlarının incelenmesi. *International Journal of Social Sciences*, 6(24), 133-149. doi:10.52096/usbd.6.24.8
- Papatsiba, V. (2005). Political and individual rationales of student mobility: A case-study of ERASMUS and a French regional scheme for studies abroad. *European journal of education*, 40(2), 173-188.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3. Bs.). Sage.
- Raby, L.R. ve Zhang, Y.L. (2022). Learning from COVID-19: Challenges and opportunities for international education in community colleges. *Community College Journal of Research and Practice*, 46(1-2), 41-48.
- Rivza, B. ve Teichler, U. (2007). The changing role of student mobility. *Higher Education Policy*, 20, 457-475.
- Schüller, J. ve Bulut-Sahin, B. (2022). Considering the complexities of virtual student mobility as an approach to inclusive internationalisation in the post-pandemic period, *Perspectives: Policy and Practice in Higher Education*, doi: 10.1080/13603108.2022.2116123
- Souto-Otero, M., Huisman, J., Beerkens, M., De Wit, H. ve Vujic, S. (2013). Barriers to international student mobility: Evidence from the Erasmus Program. *Educational Researcher*, 42(2), 70-77. doi:10.3102/0013189X12466696
- Souto-Otero, M., ve McCoshan, A. (2006). *Survey of the socio-economic background of Erasmus students DG EAC 01/05*. Ecotec.
- Teichler, U. (1996). Student mobility in the framework of ERASMUS: Findings of an evaluation study. *European Journal of Education*, 31(2), 153-179.
- Teichler, U. (2004). Temporary study abroad: The life of ERASMUS students. *European Journal of education*, 39(4), 395-408.
- Teichler, U. (2012). International student mobility in Europe in the context of the Bologna Process. *Journal of international education and leadership*, 2(1), 1-13.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. (2022, Ocak). *Virtual student mobility*. UNESCO IESALC. <https://www.iesalc.unesco.org/en/vsm> (Erişim Tarihi:01/02/2023)
- Van Mol, C. ve Perez-Encinas, A. (2022) Inclusive internationalization: do different (social) groups of students need different internationalization activities?, *Studies in Higher Education*, 47(12), 2523-2538, doi: 10.1080/03075079.2022.2083102
- VERBI Software. (2021). *MAXQDA 2022* [computer software]. Berlin, Germany: VERBI Software. Available from maxqda.com.
- Wen, W. ve Hu, D. (2019). The emergence of a regional education hub: Rationales of international students' choice of China as the study destination. *Journal of Studies in International Education*, 23(3), 303-325. doi:10.1177/1028315318797154
- Yükseköğretim Kurumu (YÖK) (2017). *Uluslararasılaşma strateji belgesi: 2018-2022*. https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf (Erişim Tarihi:01/02/2023)
- Yükseköğretim Kurumu (YÖK). (2023). *Yükseköğretim istatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi:01/02/2023)